

*Socialtjänst, hälso- och sjukvård samt socialförsäkring*

Initiativärende angående vissa frågor om samtycke till utlämnande av uppgifter i barnavårdsärende m.m.

(Dnr 2302-1989)

Ärendet

I anmälan till JO (dnr 2056-1989) riktade T.L. viss kritik mot socialsekreteraren Elisabeth Erlandsson vid socialförvaltningen i Eslövs kommun. Till anmälan hade T.L. fogat kopia av ett samtycke till utlämnande av uppgifter i ett barnavårdsärende. Denna handling innehöll följande.

Idag har undertecknad emottagit samtycke från A.A. och M.L. till att Elisabet Erlandsson, Lillemor Widh, Eva Wallengren-Hermeren samt Hans Månsson får bryta sekretessen, när det gäller Eslövs socialförvaltnings utredning om huruvida våra barn skall omhändertagas, till de personer som A.A. och M.L. har uppgivit som referenter.

Slogstorp 881122

*Elisabeth Erlandsson*  
Elisabet Erlandsson

Med anledning av handlingens utformning upprättades en promemoria inom ombudsmannaexpedition. JO Norell Söderblom beslöt att inhämta yttrande från socialnämnden i Eslövs kommun i enlighet med promemorian. I beslut den 18 september 1989 avskrev hon ärendet dnr 2056-1989.

Från T.L. inkom den 29 september 1989 en skrift, vari han uppgav att han hörts som referent i ifrågavarande utredning och vid två tillfällen vägrats besked om anledningen till att utredningen verkställdes trots att samtycke till utlämnande av uppgifter förelåg.

Utredning

Som svar på JO:s remiss överlämnade socialnämnden ett av Elisabeth Erlandsson upprättat yttrande, vari hon anförde följande.

881010 inleddes jml § 50 socialtjänstlagen (SoL) utredning angående makarna A.A:s och M.L:s tre gemensamma barn, f 1977, 1981 och 1983, med anledning av påståenden om eventuella missförhållanden i

hemmet, som uttalats av placerade ungdomar via pressen. Handläggare i aktuellt ärende har varit socialsekreterare Elisabeth Erlandsson, med assistans av familjeassistent Lillemor Widh.

I samband med utredningen klargjorde undertecknad för A.A. och M.L. att socialförvaltningen skulle komma att ta kontakt med ett antal referenter vilka känner familjen och dess förhållanden.

A.A. och M.L. uppmanade då undertecknad och Lillemor Widh muntligen och med skriftligt medgivande att vi i samband med referentkontakter skulle upplysa samtliga referenter om anledningen till varför § 50 SoL-utredning öppnats angående deras tre gemensamma barn, d v s med anledning av påståenden om eventuella missförhållanden i hemmet som uttalats av placerade ungdomar via pressen. Till saken hör att den aktuella familjen under hösten -88 blev rejält uppmärksammas som familjehem av massmedia på grund av ungdomars uttalanden, som varit placerade i familjehemmet. Socialnämnden ansåg att det fanns skäl att öppna ärende för att undersöka de hemmavarande barnens situation. A.A. och M.L. var av nämnda anledning mycket angelägna om att samtliga referenter skulle få kännedom om anledningen till varför utredning gällande deras tre egna barn var aktuell. Då undertecknad bedömde det som ej nödvändigt att lämna ut den aktuella uppgiften till referenterna för att kunna fullgöra utredningen utlämnades ej heller densamma. Vidare gjorde undertecknad bedömningen att den aktuella uppgiften ej borde utlämnas till referenterna då den eventuellt skulle kunna påverka dem i någon riktning.

Således anser undertecknad att samtycket att lämna ut sekretessbelagda uppgifter ej var erforderligt.

Utredningen har sedermera avslutats utan att några åtgärder vidtagits från socialförvaltningens sida då skäl härför bedömts ej föreligga, samt då lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU) ej ansetts vara tillämplig.

### Bedömning

*JO Norell Söderblom* anförde i beslut den 27 november 1989 följande.

Enligt 7 kap. 4 § sekretesslagen gäller sekretess inom socialtjänsten för uppgift om enskilda personliga förhållanden, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon honom närmstående lider men. Sekretess hindrar dock inte att uppgift lämnas ut om detta är nödvändigt för att den utlämnande myndigheten skall kunna fullgöra sin verksamhet. Detta anges i 1 kap. 5 § sekretesslagen.

Denna rättsliga reglering gör det alltså möjligt för socialtjänsten att i samband med en utredning enligt 50 § SoL lämna ut de uppgifter som behöver lämnas för att den som tillfrågas i utredningsarbetet skall kunna lämna nöjaktiga svar till socialtjänsten. I de allra flesta fall är den möjlighet som 1 kap. 5 § sekretesslagen ger fullt tillräcklig för socialtjänstens behov i dessa sammanhang.

Enligt Elisabeth Erlandssons yttrande hade de, som var föremål för utredningen i fråga, begärt att samtliga referenter skulle informeras om anledningen till att utredningen bedrevs. A.A. och M.L. lämnade också ett medgivande till att uppgiften lämnades ut till referenterna. Detta medgivande dokumenterades av Elisabeth Erlandsson.

Trots att ett medgivande fanns från de berörda vägrade Elisabeth Erlandsson att informera i vart fall T.L. om anledningen till att

utredningen påbörjats. Hon har i yttrandet uppgivit att hon inte bedömde det nödvändigt att lämna ut uppgiften och att ett utlämnande skulle kunna påverka referenterna i någon riktning.

Enligt 15 kap. 4 § sekretesslagen skall myndighet på begäran av enskild lämna uppgift ur allmän handling som förvaras hos myndigheten i den mån hinder inte möter på grund av bestämmelse om sekretess eller av hänsyn till arbetets behöriga gång. Sekretess till skydd för enskild kan helt eller delvis efterges av honom enligt 14 kap. 4 § sekretesslagen. Föreligger ett sådant medgivande som A.A. och M.L. lämnat möter således inget hinder mot ett utlämnande av uppgifter på grund av sekretess. Att hinder med hänsyn till arbetets behöriga gång skulle ha förelegat har inte påståtts. Något sådant hinder mot utlämnande av uppgiften om varför utredningen bedrevs som sekretesslagen anger, har således inte förelegat. T.L. har därför haft en rätt att få del av uppgiften, då utredningsskäl enligt tillämpliga sekretessbestämmelser inte kan åberopas till stöd för en vägran att lämna ut uppgiften.

Elisabeth Erlandsson har enligt min mening förfarit felaktigt genom att inte lämna ut den eller de uppgifter som T.L. frågat efter. Hennes handlande synes botten i okunnighet om offentlighets- och sekretessbestämmelserna. Det är emellertid riktigt att hon inte haft någon skyldighet att efterkomma A.A:s och M.L:s uppmaning att informera referenterna om anledningen till att utredningen genomfördes. Skyldighet har inträtt först när uppgiften begärts utlämnad.

Jag vill i detta sammanhang påpeka att den som vägras en uppgift ur allmän handling som regel har en rätt att få frågan hänskjuten till myndighetens prövning och därefter en rätt att överklaga myndighetens beslut.

I fråga om samtycke enligt 15 kap. 4 § sekretesslagen vill jag i övrigt säga följande.

Ett samtycke behöver inte vara uttryckligt. Det behöver inte heller vara skriftligt. Även om ett underförstått — s.k. presumerat — eller muntligt samtycke i många fall kan godtas, anser jag att man inom socialtjänsten i de fall samtycke anses erforderligt bör införskaffa uttryckligt och skriftligt samtycke då det där ofta kan bli fråga om utlämnande av uppgifter av mer känslig natur. Samtycket kan mycket väl formuleras av en tjänsteman på socialförvaltningen, men det bör undertecknas av den enskilde själv. Vid utformningen av ett skriftligt samtycke bör noggrannhet iakttas, så att samtycket t.ex. inte blir mer omfattande än vad den enskilde avsett.

Såvitt gäller medgivandets adressat ställer jag mig tveksam till om enskilda tjänstemän bör anges. Vem som handlägger ett visst ärende beror av myndighetens interna föreskrifter och dess organisation. Handläggningsåtgärder kan också vidtas av annan än den ordinarie handläggaren. Medgivandet bör därför enligt min mening riktas till myndigheten som sådan och inte enskilda tjänstemän.

Förevarande ärende antyder brister i kunskaperna om gällande rätt på offentlighets- och sekretessområdet hos personalen vid socialförvaltningen. Socialnämnden bör se till att råda bot på sådana brister och jag utgår från att nämnden bl.a. sprider kännedom om mitt beslut.